

НАРАТОЛОГІЧНИЙ ТА КОГНІТИВНИЙ ФОКУС ПОЗИЦІЇ АВТОРА У ПСИХОБІОГРАФІЧНИХ РОМАНАХ СТЕПАНА ПРОЦЮКА

Марта Мадій

аспірантка кафедри української літератури

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID 0000-0001-8873-1913

marta.madii.19@pnu.edu.ua

Ключові слова:

*психобіографія, роман, автор,
наратор, концептуальна
метафора.*

У статті розглянуто наратологічний та когнітивний фокус позиції автора у психобіографічних романах Степана Процюка. Проаналізовано сучасні дослідження з теми когнітивних функцій наративу у філософії та літературознавстві. Доведено, що процес нарації художньо-біографічного твору є когнітивним актом, зокрема у зв'язку з особливостями сприйняття автором образу письменника і висвітлення ключових модусів його життєпису для конструювання відповідного образу у свідомості реципієнта. Проаналізовано типи наратора, які використовує Степан Процюк у своїх психобіографічних романах. З'ясовано, що автор обирає всезнаючий тип наратора у змінній – екстрадієгетичній та інтрадієгетичній – позиції. Проаналізовано вплив всезнаючого типу наратора на сприйняття письменника-героя читачем. Доведено, що розмита межа між категоріями персонажа і наратора у психобіографіях Степана Процюка створює глибоку внутрішню перспективу для когнітивного аналізу образу головного героя.

Досліджено когнітивістичні можливості, функції та особливості концептуальної метафори у творах Степана Процюка. Визначено спільний антропоморфний образ концептуальної метафори, який використовується автором на рівні лейтмотивної структури психобіографій. Проаналізовано сюжетний розвиток романів Степана Процюка крізь призму функцій концептуальної метафори на різних структурних елементах їхньої композиції. Доведено, що концептуальна метафора лежить в основі когнітивної карти-шляху персонажа у психобіографічних романах Степана Процюка, визначено її вплив на центральний образ письменника-героя та на реакцію читача. Доведено наявність глибокого інтелектуального та емоційного зв'язку наратора з реципієнтом.

Змодельовано діаграми наратологічного та когнітивного фокусу позиції автора у психобіографічних романах Степана Процюка, визначено її ключові аспекти, серед яких: глибока внутрішня перспектива, подання розвитку персонажа, використання символіки та образності, які спрямовані на розкриття ментальних станів та внутрішніх механізмів героїв-письменників.

NARRATOLOGICAL AND COGNITIVE FOCUS OF THE AUTHOR'S POSITION IN PSYCHOBIOGRAPHICAL NOVELS BY STEPAN PROTSIUK

Marta Madii

PhD student at the Department of Ukrainian Literature

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Key words: *psychobiography, novel, author, narrator, conceptual metaphor.*

The article deals with the narratological and cognitive focus of the author's position in psychobiographical novels by Stepan Protsiuk. The contemporary researches on the cognitive functions of narrative in philosophy and literary studies have been analyzed. The process of narration of a fictional biographical work has been recognized as a cognitive act, in particular in connection with the peculiarities of the author's perception of the writer's image and the coverage of key modes of his life story to construct the corresponding image in the mind of the recipient. The types of narrators used by Stepan Protsiuk in his psychobiographical novels have been analyzed. It has been found that the author chooses the omniscient type of narrator in a variable – extradiegetic and intradiegetic – position. The influence of the omniscient type of narrator on the reader's perception of the writer-hero has been analyzed. It has been proved that the blurred boundary between the categories of character and narrator in psychobiographies by Stepan Protsiuk creates a deep internal perspective for the cognitive analysis of the protagonist's image.

The cognitive possibilities, functions and features of the conceptual metaphor in Stepan Protsiuk's novels have been researched. A common anthropomorphic image of the conceptual metaphor used by the author at the level of the leitmotif structure of psychobiographies has been determined. The plot development of novels by Stepan Protsiuk has been analyzed through the prism of the functions of conceptual metaphor on various structural elements of their composition. It has been proved that the conceptual metaphor is the basis of the character's cognitive map-path in psychobiographical novels by Stepan Protsiuk, and its influence on the central image of the writer-hero and on the reader's reaction has been determined. The existence of a deep intellectual and emotional connection between the narrator and the recipient has been proved.

The diagrams of narrative and cognitive focus of the author's position in psychobiographical novels by Stepan Protsiuk are modeled, and its key aspects have been identified, including: a deep inner perspective, presentation of character development, use of symbolism and imagery aimed at revealing the mental states and internal mechanisms of the writer-heroes.

Вступ. Протягом останніх десятиліть в літературознавстві спостерігається зміна акцентів у наукових дослідженнях художніх текстів через впровадження нових методик і теорій. Це призвело до переосмислення основних аспектів аналізу літературних творів, зокрема з урахуванням їхньої структури та стратегій викладу, що створює сприятливі умови для вивчення оптимальних взаємозв'язків між автором, текстом і читачем. Наратологія і когнітивістика виступають як напрямки, які потенційно можуть значно розширити простір дослідження літературного твору, зокрема за допомогою акценту на роль автора.

Роль автора, у свою чергу, є ключовим аспектом аналізу художніх біографій, оскільки в залежності від його позиціонування вибудовується образна система роману з головним героєм – прототипом

письменника. Так, автор може виступати як дослідник, який збирає та аналізує інформацію про життя та творчість письменника (академічна біографія). У такому випадку він вивчає архівні матеріали, листується з родичами та знайомими, аналізує твори та листи письменника, щоб зрозуміти його життя та здійснити нові відкриття. З іншого боку, деякі біографії можуть бути написані у формі художньої біографії, де автор відтворює події життя письменника у художньому стилі, створюючи живописні образи та ситуації (романізована біографія) (Моклиця, 2015). Окрім того, у біографіях може виявлятися особистісний голос автора, який відображає його власні думки, враження та емоції щодо об'єкта художньої інтерпретації.

Усі ці різні типи позиції автора під час творення історико-біографічного полотна прямо

пропорційно впливають на осмислення рецепієнтом роману загалом, та на сприйняття письменника-героя зокрема. Відтак, актуальним постає дослідження позиції автора у психобіографічних романах сучасного українського письменника Степана Процюка крізь наратологічну та когнітивну призму аналізу.

До дослідження наратологічних та когнітивних інтенцій у біографічних творах загалом, і в психобіографічних романах зокрема, зверталися такі науковці, як: Я. Бистров (Бистров, 2016), Г. Драненко (Драненко, 2013), Б. Пастух (Пастух, 2016), Н. Римар (Римар, 2014), Л. Рухленко (Рухленко, 2021), Л. Скорина (Скорина, 2012), О. Соловей (Соловей, 2017), Б. Стрільчик (Стрільчик, 2019), М. Ткачук (Ткачук, 2007), О. Хамедова (Хамедова, 2015), А. Черниш (Черниш, 2019) та інші. Відтак, Б. Стрільчик, досліджуючи оніричні елементи в психобіографічній трилогії Степана Процюка, переконаний, що авторський художній вимисел переважає над фактографічним матеріалом під час опису сновидінь, які несуть символічний характер у романістиці Степана Процюка (Стрільчик, 2019). Тоді, як А. Черниш (Черниш, 2019) переконана у винятковій документальності романів «Троянда ритуального болю», «Маски опадають повільно», «Чорне Яблуко» вищезгаданого автора. Усі ці полярні висновки сучасних науковців стимулюють глибше дослідження позиції автора у психобіографіях Степана Процюка.

Метою цієї статті є дослідити позицію автора у моделюванні образів письменників-класиків під наратологічним та когнітивним кутом зору на прикладі психобіографічних романів Степана Процюка. Відтак, основними завданнями стали: 1) дослідити наратологічну структуру позиції автора у психобіографічних романах Степана Процюка; 2) проаналізувати когнітивістичні можливості, функції та особливості концептуальної метафори у творах Степана Процюка; 3) змодельовати цілісну наратологічну та когнітивну структуру психобіографічної романістики Степана Процюка як єдиний художній метод письма автора.

Матеріал і методи дослідження. Для розкриття теми наратологічного й когнітивного фокусу позиції автора у психобіографіях стали ключовими такі методи дослідження, як: біографічний, компаративний, герменевтичний методи, а також методи концептуального аналізу та рецептивної естетики. А романи «Троянда ритуального болю», «Маски опадають повільно», «Чорне яблуко», «Руки і сльози», «Місяцю, місяцю» Степана Процюка послуговували матеріалом дослідження.

Результати та обговорення. В історії сучасної філософії природа наративів і їх пояснювальна

здатність, або когнітивна функція, вже протягом тривалого часу є центральною темою відносно гострої дискусії. Так, американський філософ Ноель Керролл розглядає наратив як певний зв'язок причинно-наслідкових процесів та визначає когнітивний потенціал наративів як тип «причинного пояснення» (Carroll, 2001). Критики його позиції стверджують, що причинно-наслідкові пояснення не відіграють жодної ролі в наративах. Вони, зокрема, наголошують на тому, що не потрібно сплутувати причинно-наслідкові пояснення, підтвержені теорією, і використання таких причинно-наслідкових пояснень у контексті наративів, пов'язаних з проєкцією дійсності. І по-своєму мають рацію, особливо коли мова заходить про художні наративи і процес нарації як когнітивний акт творення художнього світу.

Щоб пояснити когнітивну функцію наративів, ми повинні усвідомлювати той факт, що поняття «наратив» лежить на перетині різних наукових сфер і часто поєднує у собі використання теоретичного й індивідуального для причинно-наслідкового пояснення дійсності. Таке розуміння наративу було сформовано американським філософом Луї Мінком, який підкреслив унікальний характер наративів як інструментів пізнання. Однак, характеризуючи наративне розуміння як «конфігураційний спосіб розуміння», дослідник відмовляється від теоретичного пізнання, повністю перетворюючи наратив у когнітивний модуль (Mink, 1987).

Останнім часом наратив вийшов за межі філософії і став досить популярним предметом для наукових досліджень із літературознавства. Сучасні визначення цього поняття в найбільш загальному вигляді сформульовано так: наратив – «розповідання (як продукт і як процес, об'єкт і акт) однієї чи більше дійсних або фіктивних подій» (Ткачук, 2007: 73). Відтак, до різноманітних форм вираження наративу традиційно зараховують: короткі оповідання, епоси, міфи, народні казки, легенди й балади, історії, романи та ін. На думку дослідників, спільною рисою усіх цих форм є те, що вони розповідають певну історію, тоді як ключова відмінність визначається тим, у який спосіб ця історія розказана. У такому випадку кожен окремий наратив стає унікальною моделлю світу, в якій немає «жодної випадкової або зайвої вербально оформленої думки» (Капленко, 2003: 14), а замість цього кожна з них займає своє місце в художній проєкції світу, яку створює автор.

Сучасні дебати про наративи у філології все зводяться до твердження Луїса Мінка про те, що наративи являють собою унікальні «когнітивні інструменти» (Mink, 1987). Зокрема, Я. Бистров, досліджуючи англомовний біографічний наратив у вимірах когнітивної лінгвістики і синергетики, приходить до висновку, що

«літературно-оповідний текст не обмежується тільки системою дискурсу» (Бистров, 2016: 19). Відтак, вивчення наративу у його сучасному розумінні розширюється до «наративності як продукту наративізації – когнітивному процесу, завдяки якому читач осмислює текст як наративний матеріал» (Бистров, 2016: 19).

Відповідно, центральну когнітивну функцію художньобіографічних наративів найкраще сформулювати в термінах концепції історичного знання та письма, загалом пов'язаного з історизмом XIX – XX століть. Як зрозуміли історики, якщо реальність (особливо людська реальність) є історично умовною та контекстуальною, тоді завдання розуміння та пояснення цієї реальності не можна сприймати просто як опис типової події, натомість необхідно враховувати її індивідуальність (Stueber, 2004). Саме цю «індивідуальність» у нарації художньобіографічного тексту як когнітивному процесі репрезентує категорія автора.

Автор – це творець або упорядник наративу. Однак, автора реального чи справжнього не слід ототожнювати з прихованим автором наративу чи наратором – на відміну від наратора, автор не є складовою частиною наративу або його похідним. Так, пояснює літературознавець М. Ткачук, два різних наративи можуть мати одного автора (як це відображено в поетичних творах та психобіографічних романах Степана Процюка), а один наратив може мати двох чи більше авторів (Ткачук, 2007: 6). Отже, крізь призму наратології і когнітивістики доцільно буде говорити про наратора у психобіографіях Степана Процюка, його спільні та відмінні риси у різних текстах та його когнітивний потенціал.

Для своїх психобіографічних романів Степан Процюк обирає всезнаючий тип наратора, оскільки він знає усі подробиці життя персонажів, умови, в яких формувалися їхні характери, мотиви поведінки, робить власні висновки та прогнози щодо їхньої подальшої долі. Наприклад, у романі «Макси опадають повільно» про матір Володимира Винниченка наратор оповідає так: «Хто знає, ким би могла стати Євдокія Павленко, якби: 1) не народила ще трьох дітей – Андрія, Ілька і Марію; 2) їй не довелося все життя важко працювати; 3) не мала важкого норовистого характеру» (Прочюк, 2021: 5–6). Ще яскравіше це проявляється у романі «Чорне яблуко» про Архипа Тесленка, коли всезнаючий наратор розгортає 9 сувоїв, у яких розігруються різні сценарії долі письменника-героя, яким так і не поталанило реалізуватися. Або в одному із найновіших романів «Місяцю, місяцю» про Григора Тютюнника: «Гриць іще не знає, що такі перепади будуть супроводжувати його все життя, спершу втішаючи, потім стаючи байдужими й, урешті, вбиваючи...» (Прочюк, 2022: 13).

Всезнаючий наратор психобіографічних романів Степана Процюка не обмежується зовнішніми подіями, він також проникає в думки персонажів, передає їхні почуття. Автор зосереджується на розгляді психологічних механізмів, які впливають на вчинки та рішення героїв. Наприклад, у романі «Троянда ритуального болю» про Василя Стефаніка: «Василью, ти боїшся весіль? Коли молода з молодим, завітчані, як пава і павич, – і всі на них дивляться? Може, тебе це дратує? Чи ти – порнайся у собі безжалісніше, як у своїх героях! – заздриш їхньому молодому талану?» (Прочюк, 2021: 5). Як бачимо, наратор у психобіографічних романах Степана Процюка не завжди маскується, тобто не виступає у нейтральній позиції щодо подій, про які оповідає, – він активно взаємодіє зі своїми персонажами, звертається до них, адвокатує: «Ніхто не знав, які безодні розпачу або відчуження переживали ті, хто опинився чужими серед чужих і чужими серед своїх. Вони також були по-своєму без вини винними – зараз не йдеться про відвертих зрадників чи провокаторів. Ніхто не вчив цих людей, як поводити себе на допитах, які – будьмо чесними! – могли зламати більшість людей. Тому не завиватимемо в папірці життя після компромісу та відсидки принаймні десятків людей, яких було викинено з будь-яких прийнятних їм товариств» (Прочюк, 2022: 83).

Характеристика наратора психобіографічних романів Степана Процюка щодо позиції коментування є неоднозначною, оскільки часто екстрадієгетичний наратор (домінантний тип) стає інтрадієгетичним: «Один раз у житті ти міг бути дійсно щасливим! Але не вудилося. Вони доскіпуються, чого твої твори такі сумні. Нащо ворухити мою тасмницю? Коли тайна спить, то мені троха легше... Василеві поволи гіршало» (Прочюк, 2021: 6–7). Відтак, межа між наратором і персонажем у психобіографіях доволі розмита, фокус нарації змінний. Наратор часто накладає на себе маску персонажа, про якого оповідає, що функціонує у текстах романів Степана Процюка як зміна перспективи на події та характери. Такий підхід, з одного боку, дозволяє реципієнту ближче відчути внутрішній світ та емоції головного героя-письменника, а з іншого – призводить до концептуалізації певних аспектів його життя або викривлення фактів. Коли наратор приховує свою справжню ідентичність за маскою персонажа, ключовою когнітивною функцією наративу стає внутрішньосюжетне напруження. Читачеві доводиться розгадувати та аналізувати наратив, щоб розкрити справжню сутність наратора та персонажа.

Отже, можемо сконструювати умовну наратологічну структуру когнітивної позиції автора у психобіографічних романах Степана Процюка, яка проявляється у всіх аналізованих текстах (рис. 1).

Рис. 1. Наратологічна структура позиції автора у психобіографічних романах Степана Процюка

Обрана автором наратологічна структура неминуче породжує відповідне когнітивне сприйняття реципієнта: автор про все знає, автору можна довіряти і, як результат, змодельований автором образ письменника є істинним. Така когнітивна проекція неминуче повертає нас до укоріненої і домінуючої епістемічної традиції в західній філософії, яка сягає Платона й Аристотеля. Згідно з цією традицією, ми можемо мати щонайбільше істинні переконання щодо конкретних індивідів, але не мати справжнього знання, оскільки знання можливе лише тоді, коли наш розум досягає універсальні форми чи загальні закономірності, що проявляються окремими сутностями та їхніми взаємодіями (Беспалов, 2020). Так, моделюючи всезнаючого наратора у художній біографії письменника, Степан Процюк, поруч з фактами, допускає у своєму процесі нарації художній вимисел та домисел. Останні, у свою чергу, проявляються через використання концептуальної метафори на основі прояву підсвідомих процесів як елемента психоаналітичного дискурсу романів.

Звертаючись до теорії концептуальної метафори М. Джонсона та Дж. Лакоффа (Lakoff, Johnson, 2003), яка стала основою для першої когнітивно-літературознавчої концепції американського філолога Марка Тернера, автора книги «Смерть – мати прекрасного: мислення, метафори і критика» (Turner, 1987), можемо стверджувати, що когнітивний фокус позиції Степана Процюка у психобіографічних романах спрямований на створення такої концептуальної метафори на рівні лейтмотивної структури твору. Відтак, концептуальною метафорою у психобіографістиці Степана Процюка є певна таємнича сила, яка фігурує у долі кожного з досліджуваних письменників. Так, наприклад, у романі «Троянда ритуального болю» про Василя Стефаніка такою когнітивною метафорою виступає звір: «Вона роздряпує мою душу, б'є по ній лапами у найтяжчі хвили. Приміром, люди на весіллі сміються, а мені хочеться ридати. Ридати так сильно, так тяжко, мов та невидима звірина. Що роздряпує мою душу»

(Процюк, 2021: 6). Автор використовує образ звіра як сюжетотворчий елемент, ключовий образ наративу, який часто зринає під час напружених психологічних ситуацій з життєпису письменника-героя.

Концептуальна метафора виступає способом інтерпретації етичних та моральних дилем, з якими зіштовхуються герої, та їхніх внутрішніх суперечностей при прийнятті рішень. Наприклад, у романі «Маски опадають повільно» про Володимира Винниченка концептуальною метафорою як елементом когніції образу письменника-прототипа виступає мертва дитина: «...Йому раптом здалося, що на сусідньому дереві хитається повішена гола дитинка. Навколо снують люди, ревучи проносяться автомобілі, а дитинка, знай, хитається собі мов лялька. Окремо хитаються її мертві ручки, окремо – ніжки, такі синюшні, аж чорні...» (Процюк, 2021: 70). Так, Степан Процюк художньо осмислює біографічний факт із життєпису Володимира Винниченка про дітовбивство, акт якого неодноразово проявляється у творчості самого письменника-прототипа.

У романі «Чорне яблуко» про Архипа Тесленка і романі «Місяцю, місяцю» про Григора Тютюнника автор конструє концептуальну метафору через антропоморфні образи ката і антисадівника (несадівника) як уособлення позасвідомих проявів людської психіки, що супроводжуються когнітивними функціями нагнітання та руйнування: «Архип підійшов до вікна скрадливими кроками (якщо йти тихіше, кат усередині, може, не почує). Він хотів бути ближче до денного світла (бо коли бути ближче до світла, то кат може злякатися білого)» (Процюк, 2021: 91). Чи, наприклад, у романі «Місяцю, місяцю» про Григора Тютюнника: «Несадівник наближається. Він, здається, уже відчинив двері – і наближається до тебе у ванну! Дивно, що ні Люда, ні Михайлик, ні Василько не чують його... Грицю, це не садівник, це антилюдина стукає, це не твій син! Затягуй! Михайло вивалив двері ванної. Його батько був повішеним і вже мертвим. Біля нього валялася

записка: «Домучуйте когось другого. Все моє, що в мене є, спалить, а мене забудьте»» (Процюк, 2022: 189). Саме останній став провісником самогубства змодельованого Степаном Процюком Григора Тютюнника.

Варто також зазначити, що концептуальна метафора у психобіографіях Степана Процюка функціонує у різних елементах композиції твору. Так, наприклад, у романі «Місяцю, місяцю» Степана Процюка антисадівник (несадівник) з'являється під час кульмінації і розв'язки, а у творі «Троянда ритуального болю» – починаючи з експозиції. Спільною функціональною рисою для концептуальної метафори в аналізованих романах є те, що антропоморфний образ завжди використовується автором для підсилення драматизму оповіді, для художнього опису найбільш кризових ситуацій у життєписах письменників.

Отже, обираючи всезнаючий тип наратора, Степан Процюк моделює когнітивну карту-шлях як послідовність зв'язків між об'єктами певного маршруту (життєвий шлях письменника, у якому всі події пов'язані причинно-наслідковими зв'язками), в основі якої закладено концептуальну метафору у лейтмотивній структурі психобіографії (рис. 2).

Висновки. Наратологічний та когнітивний фокус позиції автора в психобіографічних романах Степана Процюка виявляється через специфічні наративні стратегії пізнання, які використовує письменник для створення образу головного героя, його психологічного розвитку та взаємодії зі світом навколо. Відтак, основними рисами такого підходу є:

Глибока внутрішня перспектива. Степан Процюк використовує всезнаючий тип наратора, який виступає в екстрадієгетичній та інтрадієгетичній позиції відповідно до описуваних ситуацій.

Поєднуючи внутрішній світ героїв (їхні думки, відчуття, уявлення, монолог) та зовнішній світ (описи навколишньої дійсності, авторські візії, інтенції, адвокатування), автор допомагає реципієнтові відчутти емоційний та психологічний вимір персонажа.

Подання розвитку особистості. Степан Процюк намагається показати еволюцію головного героя від самого народження до його смерті. Через когнітивну карту-шлях персонажа автор демонструє вплив різних подій та взаємодій з іншими героями на його психологічний стан та поведінку. Степан Процюк зосереджується на розгляді психологічних механізмів, які впливають на вчинки та рішення героїв-письменників, що включає аналіз емоцій, розуміння ситуацій, прийняття рішень та реакції на події.

Використання символіки та образності. Степан Процюк використовує концептуальну метафору (антропоморфний образ) у лейтмотивній структурі своїх психобіографій, щоб підкреслити психологічні особливості персонажа і виокремити найбільш драматичні епізоди із його життєпису. Це дозволяє автору створити глибокий інтелектуальний та емоційний зв'язок з реципієнтом.

Отже, наратологічний і когнітивний фокус позиції автора у психобіографічних романах Степана Процюка спрямований на розкриття ментальних станів та внутрішніх механізмів героїв-письменників за допомогою різних оповідних прийомів: нівелювання межі між екстра- та інтрадієгетичною позицією всезнаючого наратора, концептуальної метафори у лейтмотивній структурі психобіографії, акценту на емоційні складові когнітивної карти-шляху персонажа. Перспективою для подальших наукових розвідок є дослідження когнітивних функцій назв романів Степана Процюка.

Рис. 2. Наратологічний фокус когнітивної позиції автора у психобіографічних романах Степана Процюка

ЛІТЕРАТУРА

1. Баррі П. Вступ до теорії : літературознавство і культурологія. Київ : Смолоскип, 2008. 339 с.
2. Беспалов В. Філософія процесу пізнання Арістотеля. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2020. Випуск 32. С. 7–11. URL: <http://surl.li/sbllo> (дата звернення: 24.03.2024).
3. Бистров Я. Англomовний біографічний наратив у вимірах когнітивної лінгвістики і синергетики : монографія. Київ ; Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2016. 320 с.
4. Бовсунівська Т. Когнітивна жанрологія та поетика : монографія. Київ : видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 180 с.
5. Драненко Г. Автор, наратор і протагоніст як агенти й суб'єкти перетину та перестанови (само)ідентичностей у сучасному біографічному дискурсі. *Питання літературознавства*. 2013. № 88. С. 89–105. URL: <http://surl.li/sblly> (дата звернення: 20.03.2024).
6. Капленко О. Наратив як модель світу : структурна побудова і проекція в художній текст. *Слово і час*. 2003. № 11. С. 10–16.
7. Моклиця М. Жанрові інтенції біографії. *Studia methodologica*. 2015. № 40. С. 71–76. URL : <http://surl.li/sblly> (дата звернення: 22.02.2024).
8. Папуша І. Наративні моделі українського реалізму. URL: <http://surl.li/sblly> (дата звернення: 21.03.2024).
9. Пастух Б. Одвічні суперечності серця : проза Степана Процюка. Брустури : Дискурсус, 2016. 94 с.
10. Процюк С. Маски опадають повільно : роман про Володимира Винниченка. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 304 с.
11. Процюк С. Місяцю, місяцю : роман про Григора Тютюнника. Львів : видавництво Юлії Сливки, 2022. 198 с.
12. Процюк С. Троянда ритуального болю : роман про Василя Стефаника. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 184 с.
13. Процюк С. Чорне яблуко : роман про Архипа Тесленка. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 192 с.
14. Римар Н. Функції наратора як головної інстанції оповіді в художньому тексті. *Studia methodologica*. 2014. № 37. С. 204–211. URL: <http://surl.li/sblly> (дата звернення: 22.03.2024).
15. Рухленко Л. Жанрово-стильові особливості біографічних романів Степана Процюка. Суми : Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2021. 102 с.
16. Скорина Л. Специфіка використання франкового слова в повісті-есе Романа Горака «Твого ім'я не вимовлю ніколи» (інтертекстуальність як маркер визначення жанрового коду твору). *Літературознавство. Фольклористика. Культурологія*. 2012. Вип. 11–12. С. 98–106. URL: <http://surl.li/sblmd> (дата звернення: 22.03.2024).
17. Соловей О. Оргазм і Відчай : випадок Степана Процюка. Вінниця : «Простір Літератури», 2017. 133 с.
18. Стрільчик Б. Оніричний дискурс сучасної української прози (на матеріалі романів Степана Процюка, Володимира Єшкілева та Андрія Жураківського) : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2019. 196 с.
19. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства. Тернопіль : ТНПУ, 2007. 474 с.
20. Хамедова О. Наратологічний аналіз роману Барбари Редінг «Безумці». *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство*. 2015. №8. С. 133–137. URL: <http://surl.li/sblmf> (дата звернення: 22.02.2024).
21. Черниш А. Біографічні романи С. Процюка в інтертекстуальному вимірі. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. 2019. № 3. С. 309–316.
22. Carroll N. On the Narrative Connection. *Beyond Aesthetics Philosophical Essays*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. P. 118–133. DOI: <https://doi.org/10.1017/S09780511605970.009> (last accessed: 21.03.2024).
23. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 242 p. URL: <http://surl.li/sblly> (last accessed: 21.03.2024).
24. Mink L. Narrative Form as a Cognitive Instrument. *Historical Understanding*. New York : Cornell University Press, 1987. P. 182–203. URL: <http://surl.li/sblmk> (last accessed : 22.03.2024).
25. Stueber K. Agency and the Objectivity of Historical Narratives. *The Philosophy of History : A Re-Examination* / ed. W. Sweet. Aldershot : Ashgate, 2004. P. 197–222. URL: <http://surl.li/sblml> (last accessed : 23.03.2024).
26. Turner M. *Death Is the Mother of Beauty: Mind, Metaphor, Criticism*. Chicago : The University of Chicago Press, 1987. 224 p. URL: <http://surl.li/sblmo> (last accessed : 23.03.2024).